

Sisällysluettelo

ANU SUORANTA & SIKKE LEINIKKI

Ihmiskoe luottamuksesta

9

1. EEVA JOKINEN

Elämä 2000-luvulla

– pätkätyön prekaari käyttöliittymä

18

Noin kolmannes työntekijöistä tekee muuta kuin kokoaikaista ja vakituista palkkatyötä. Siitä huolimatta yhteiskunnan suojaavat instituutiot asettavat työn eriarvoisiin asemiin sen muodon perusteella. Professori **Eeva Jokiselle** prekarisaatio on kapitalismin pysyvä raaka-aine ja tuotantotekijä. Hän kutsuu prekariutta käyttöliittymäksi, joka tekee maailmasta toisille turvattomamman kuin toisille. Prekaarius ei ole poikkeustila, vaan työmarkkinoihin kuuluva rakenne, jonka yhteiskunta voi – jos niin poliittisesti päätetään – tehdä yksilölle turvatuksi.

5

2. VILLE-VEIKKO PULKKA

Joutilaisuuden ylistys digitaalisessa taloudessa

28

1930-luvulta lähtien on ennustettu, että ansiotyön merkitys vähentyy, mutta näin ei ole käynyt. Tutkija **Ville-Veikko Pulkka** pohtii kirjoituksessaan työajan lyhentämisen hyötyjä tasa-arvon, ekologisuuden ja työhyvinvoinnin kannalta. Kun työ järjestyy uudelleen digitaalisen murroksen aikana, työn jakamiseen syntyy uusia mahdollisuuksia.

3. PAAVO JÄRVENSIVU & TERO TOIVANEN

Miten järjestää työ ja työllisyys ekologisen jälleenrakennuksen aikakaudella?

44

Ilmastonmuutos asettaa valtavan haasteen yhteiskunnille, joiden pitäisi saavuttaa kasvihuonekaasujen nettopäästöjen nollassa vuonna 2050. Vähemmän on puhuttu siitä, mitä päästöjen leikkaaminen merkitsee työlle. Tutkijat **Paavo Järvensivu** ja **Tero Toivanen** esittävät, miten työ ja työllisyys Suomessa muuttuvat siirryttäessä kohti hiilineutraalia maailmaa. Yllättäen näemme monien alojen uudenlaisen työvoimavaltautumisen, kun fossiilienergian käyttöön kytkeytyvistä tuotantotavoista luovutaan.

4. TAPIO HUTTULA

Työn muuttuessa oppimisesta tulee työtä 62

Rehtori **Tapio Huttula** analysoi oppimisen merkitystä neljännen teollisen vallankumouksen aikana. Teknologisen kehityksen vuoksi jokaisen ammatin ja työntekijä niskassa roikkuu ”hyödyttömyyden aave”, jota vastaan yhteiskunta ja yksilö kamppailevat. Huttulan mukaan rutiinityön poistaminen tuo esiin taitoja, joissa ihminen päihittää koneen. Niiden vaalimisesta voi tulla Suomelle merkittävä kilpailuetu.

5. MARJO YLHÄINEN

Säilyykö kollektiivinen neuvotteluoikeus jälkiteollisessa yhteiskunnassa 74

Suomessa palkkatyön oikeuksista ja velvollisuuksista on neuvoteltu yhdessä. Kun työ irtoaa määrätystä paikasta ja rakentuu prekaarista, kollektiivinen neuvotteluoikeus ei riitä turvaamaan kaikkien oikeuksia. Yliopistonlehtori **Marjo Ylhäinen** haastaa pohtimaan työoikeuden perustan kestävyyttä jälkiteollisessa yhteiskunnassa. Ylhäisen teksti tuo uuden näkökulman myös itsensätyöllistäjien aseman parantamisesta käytävään keskusteluun.

6. PERTTI HONKANEN

Sosiaaliturva ja verotus joustotyön aikakaudella 91

Muut kuin vakituisen ja kokoaikaisen työn muodot luovat jatkuvasti aukkoja nykyiseen sosiaaliturvaan, joka on rakennettu palkkatyön normia varten. Kelan johtava tutkija **Pertti Honkanen** analysoi artikkelissaan kattavasti joustotyön yleistymistä ja sen vaikutusta sosiaaliturvaan. Honkanen kysyy, olisiko parempi siirtyä uuteen järjestelmään kuin tilkitä ikuisesti vanhaa. Perustulo voisi kasvattaa luottamusta, koska se tekisi työn muodoista tasa-arvoisia. Silloin kenenkään työtä ei kyseenalaistettaisi vain siksi, että se ei sovi vanhentuneeseen ajatukseen työstä.

7. OUTI ALANKO-KAHILUOTO***Itsensä työllistäjä on väliinputoja
(eduskuntakeskustelussa 2007–2017)***

110

Itsensätyöllistäjä jää työttömyysturvan osalta harmaalle alueelle palkkatyön ja yrittäjyyden väliin. Kansanedustaja **Outi Alanko-Kahiluoto** on seurannut ja osallistunut eduskunnassa keskusteluun itsensätyöllistäjien asemasta kymmenen vuotta. Hän osoittaa tekstissään, kuinka eri hallitukset ovat jarruttaneet parannuksia vedoten selvityksiin tai puutteelliseen tilastotietoon. Lausunnoista käy ilmi, ettei Suomeen ole haluttu luoda kolmatta kategoriaa työttömyysturvalle, vaan itsensätyöllistäjien kasvava joukko on haluttu rinnastaa yrittäjiin. Artikkelin mukaan työelämän eriarvoisuudesta ei saisi tulla uusi pysyvä normi, jos tahdomme pitää kiinni hyvinvointivaltiosta ja yhteiskuntarauhasta.

8. ANU-HANNA ANTTILA***Vuokratyö yleistyä metallialojen
yhteisillä työpaikoilla***

7

125

Mielikuvissa työpaikalla tehty työ tapahtuu aina työsuhteessa. Kuitenkin yhä useammin saman katon alla työskentelee ihmisiä eriarvoisin oikeuksin. Sosiologian dosentti **Anu-Hanna Anttilan** tarkastelemilla metallialojen yhteisillä työpaikoilla ei aina voi tarkalleen tietää, kuka on kenenkin hommissa ja millä työehdoilla. Käytännöt ovat metallialojen työpaikoilla kirjavat, kun työtä teetetään vakityön sijaan vuokratyönä ja alihankintana.

9. JURI AALTONEN***Yhdenvertaista edunvalvontaa työmarkkinoilla***

144

Ay-liike on käynyt kovan historiallisen kamppailun koh- tuullisen työajan puolesta. Suomen liittyminen EU:hun on siirtänyt työaikaa koskevan minimilainsäädännön Brysseliin. Puheenjohtaja **Juri Aaltonen** kysyy kirjoituksessaan, miksi työaikadirektiivi ei juuri kiinnosta ammattiliittoja, vaikka jäsenvaltiot ja työnantajat pyrkivät saamaan lisää joustoja työaikalainsäädäntöön. Vastaus paljastaa, kuinka luottamus työsuhteeseen on jo murentunut useissa Euroopan maissa.

10. MARIA LÖFGREN

*Työmarkkinat muuttuvat,
ammattiyhdistysliikkeen päämäärä olisi
lisätä turvallista joustavuutta työelämässä* 154

Ay-liikkeen tavoite on lisätä työntekijöiden turvaa, kun työnantajat pyrkivät joustoon. Toiminnanjohtaja **Maria Löfgren** pohtii, millä edellytyksillä ja keinoilla ay-liike voisi lisätä turvallista joustavuutta työmarkkinoilla. Löfgren muistuttaa, että itsensätyöllistäjien neuvotteluväliltä ei riitä turvaamaan samoja oikeuksia kuin palkansaajilla on. Muun kuin vakituisen ja kokoaikaisen työn etujen ajaminen tulee yhä tärkeämmäksi kysymykseksi ay-liikkeelle.

11. SUVI-ANNE SIIMES & AIJA LAURILA

*Eläke voi kertyä ansioiden mukaan
– myös uudessa työssä* 167

8

Suomalainen eläkejärjestelmä on syntynyt toisen maailmansodan jälkeen, kun työmarkkinoille oli paljon tulijoita ja eläkkeille maksajia. Nyt järjestelmää haastaa ikääntyvä väestö ja työn uudet muodot. Telan johtaja **Suvi-Anne Siimes** ja viestinnän suunnittelija **Aija Laurila** esittävät, että eläkkeeseen on tehty myös uudistuksia, jotka kerryttävät eläkettä aiempaa useammanlaisista työsuhteista. Monissa EU-maissa freelancerit ja muut itsensätyöllistäjät eivät saa eläkettä lainkaan. Jos kasvava itsensätyöllistäjien joukko alivakuuttaa itsensä, eläkeköyhyys lisääntyy tulevaisuudessa.

Kirjoittajat 180

Kirjoittajakunta koostuu eri alojen tutkijoista ja yhteiskunnan eri alueen asiantuntijoista koulutuksen, sosiaali- ja eläketurvan, politiikan ja ammattiyhdistysliikkeen sarjoilta. Toimittajina olemme rakentaneet itsenäisistä artikkeleista kaarta, joka avulla muuttuneen työelämän luottamusta nakertavat pisteet ja rakenteet piirretään esiin.